

«Εξερευνώντας το κάστρο του Μυστρά...»: Μία διδακτική προσέγγιση για μαθητές Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού

Α. Βουδούρη¹, Α. Μπούρας¹, Ε. Τριανταφύλλου², Α. Κοντοσόρου³

¹Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
avoudou@primedu.uoa.gr, axbouras@hotmail.com

²Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
efpraxiatr@hotmail.com

³Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Α΄ Αθήνας
akontos@sch.gr

Περίληψη

Σύμφωνα με το Νέο Πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Ιστορίας η διδασκαλία της πρέπει να στοχεύει στην καλλιέργεια αξιών, στάσεων και συμπεριφορών που θα καταστήσουν τους/τις μαθητές/-τριες υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες, οι οποίοι θα συμβάλλουν στη δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών και θα προάγουν θεμελιώδεις αξίες, όπως η δημοκρατία, η δικαιοσύνη και η ελευθερία. Ωστόσο, οι στόχοι αυτοί δεν μπορούν να επιτευχθούν με την υιοθέτηση διδακτικών μεθόδων που οδηγούν την ιστορική γνώση στα μονοπάτια του «θεωρητικού» και της «αποστήθισης». Αντιθέτως, είναι επιτακτική ανάγκη οι εκπαιδευτικοί να εφαρμόζουν καινοτόμες τεχνικές. Βασισμένοι, λοιπόν, στις αρχές του Νέου Σχολείου και στη Διδακτική της Ιστορίας με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών σχεδιάσαμε και εφαρμόσαμε το σενάριο «Εξερευνώντας το κάστρο του Μυστρά...» στη Στ΄ Δημοτικού.

Λέξεις κλειδιά: ιστορική γνώση, Νέες Τεχνολογίες.

1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση είναι: α) η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης, που αφορά την κατανόηση των ιστορικών γεγονότων μέσα από την εξέταση αιτίων και αποτελεσμάτων, και β) η καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης, που αφορά την κατανόηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις και τη διαμόρφωση αξιών και στάσεων που οδηγούν στην εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον.

Συγκεκριμένα, η ιστορική γνώση θεωρείται η γνώση μιας «αλήθειας», η γνώση του «πραγματικού» και γι' αυτό πρέπει να διαχωρίζεται από το μύθο, το θρύλο, την απάτη, την αφέλεια ή τον υποκειμενισμό. Τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ιστορικής

γνώσης είναι ότι: α) στηρίζεται στη μελέτη του παρελθόντος, αλλά το παρελθόν δεν είναι αντιστρέψιμο και επαληθεύσιμο, β) η ιστορία μελετά το μοναδικό και όχι το γενικό και γ) το μέλλον δεν μπορεί να προβλεφθεί. Αντίθετα, ιστορικό γεγονός είναι εκείνο από τα συμβάντα που έχει «αιτιακή γονιμότητα», δηλαδή όταν έχει τάση να παράγει συνέπειες. Βέβαια, κάθε φορά παίζουν ρόλο προσωπικά, ιδεολογικά, πολιτικά, θρησκευτικά, ψυχολογικά, οικονομικά, κ.ά. κριτήρια. Εξάλλου δεν υπάρχουν ουδέτερα γεγονότα, αλλά όπως αναφέρει και ο Γκαίτε «μέσα στο γεγονός υπάρχει θεωρία». Μάλιστα, ο Collingwood συμπληρώνει ότι «τα γεγονότα είναι σαν τα ασκιά που ο ιστορικός θα τα γεμίσει με φαντασία και σκέψεις για να πάρουν το σχήμα τους». Όσον αφορά την καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης αφορά την κατανόηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις και τη διαμόρφωση αξιών, στάσεων και συμπεριφορών, που οδηγούν στην εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον (Σμυρναίος, 2008-A & 2008-B).

Από τα παραπάνω, λοιπόν, προκύπτει η σημασία της διδασκαλίας της Ιστορίας. Τα παιδιά δεν πρέπει να πληροφορούνται και να αποστηθίζουν απλά τα ιστορικά γεγονότα. Αντιθέτως, οι μαθητές/-τριες πρέπει να αντιληφθούν ότι τα ιστορικά γεγονότα συχνά απορρέουν από μια ποικιλία αιτιών, και οι ιστορικές ερμηνείες είναι προσωρινές, σχεδόν πάντα αμφισβητήσιμες και μερικές φορές αντιφατικές. Ταυτόχρονα, πρέπει να:

- αναπτύξουν διορατικότητα, που βασισμένη σε ιστορικές μαρτυρίες θα οδηγήσει σε ερμηνείες των γεγονότων του παρελθόντος.
- αναπτύξουν τη δεξιότητα της συνειδητής εκτίμησης των νοοτροπιών και των κινήτρων των ανθρώπων, που έδρασαν σε προηγούμενες ιστορικές περιόδους.
- να κατανοήσουν τον τρόπο που το παρόν διαφοροποιείται από το παρελθόν και να συνειδητοποιήσουν ότι οι άνθρωποι που έζησαν σε διαφορετικούς τόπους και χρόνους είχαν διαφορετικές αξίες και συμπεριφορές.
- να κατανοήσουν τη φύση των μαρτυριών/ιστορικών πηγών.
- να αποκτήσουν την ικανότητα να κάνουν διάκριση ανάμεσα στα ιστορικά γεγονότα και την ερμηνεία τους.

Στην επίτευξη των στόχων αυτών μπορούν να συμβάλλουν οι ΤΠΕ, καθώς δίνουν τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες να ερευνήσουν, να εντοπίσουν πληροφορίες από διαφορετικές πηγές, να τις αξιολογήσουν και να διαμορφώσουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το ιστορικό γεγονός που τους ενδιαφέρει. Παράλληλα, τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να μαθαίνουν αλληλεπιδρώντας και να αντιλαμβάνονται καλύτερα τα ιστορικά γεγονότα καθώς και τη σημασία των μνημείων και άλλων πολιτισμικών χώρων. Συγκεκριμένα, πλέον μπορούμε να επισκεφτούμε αρκετούς αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία μέσω των διαδικτυακών περιηγήσεων.

Στην παρούσα, όμως, εργασία θα επικεντρωθούμε σε ένα διαθεματικό σχέδιο του που μπορεί να διδαχθεί τόσο στην Ε΄ όσο και στην Στ΄ Δημοτικού. Το σενάριο έχει θέμα

την εξερεύνηση του κάστρου του Μυστρά, που ήταν η εστία της πολιτικής και πνευματικής ζωής της βυζαντινής αυτοκρατορίας και κέντρο της αναγεννήσεως των γραμμάτων και των τεχνών. Είναι μια περιοχή με μεγάλο πολιτισμικό και ιστορικό ενδιαφέρον. Τα «μυστήρια» και η ομορφιά του κάστρου θεωρούνται πόλοι έλξης για μικρούς και μεγάλους. Άλλωστε, σχεδόν σε όλα τα παιδιά αρέσουν να «εξερευνούν» κάστρα και οχυρά ακούγοντας τους μύθους και τους θρύλους της περιοχής. Μέσα από το «ταξίδι» αυτό οι μαθητές/-τριες έρχονται σε επαφή και με τη βυζαντινή τέχνη (αρχιτεκτονική, γλυπτική και ζωγραφική).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι για τον σχεδιασμό του σεναρίου στηριχθήκαμε τόσο στο Πρόγραμμα Σπουδών όσο και στη βιβλιογραφία που παρατίθεται στην παρούσα εργασία. Συγκεκριμένα, βασιστήκαμε στη θεωρία της εισαγωγής των ΤΠΕ στην εκπαίδευση (π.χ. Ράπτης & Ράπτη, 1999) καθώς και στη συμβολή τους ειδικά στη διδακτική της ιστορίας (π.χ. Βαβακούλη, 2001 & Γκόλια, κ.ά., 2008)). Επιπλέον, για την ιστορία του Μυστρά αναζητήσαμε πληροφορίες σε πολλά ιστορικά βιβλία, ώστε να αποκτήσουμε μια πιο ολοκληρωμένη «εικόνα». Άλλωστε, με την προετοιμασία και τον σχεδιασμό ενός πλάνου ο/η εκπαιδευτικός θα μπορέσει να επιτύχει μια αποτελεσματική και ευχάριστη διδασκαλία.

2. Ταυτότητα σεναρίου

2.1 Θέμα σεναρίου

«Εξερευνώντας το κάστρο του Μυστρά...»

2.2 Παιδαγωγικό πλαίσιο

Το σενάριο αυτό σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε με βάση τις αρχές και τους στόχους του Προγράμματος Σπουδών του Νέου Σχολείου με απώτερο σκοπό οι μαθητές/-τριες να συνθέσουν το σύνολο των γενικών τους δεξιοτήτων. Ειδικότερα, το σενάριο αυτό αποσκοπεί στην εμπλοκή των παιδιών σε ερευνητικές διαδικασίες και διαδικασίες διερεύνησης, παρατήρησης, πρόβλεψης, κ.ά.. Με βάση το σενάριο αυτό οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν να εντοπίζουν, να επεξεργάζονται και να αναλύουν τα δεδομένα, κ.ά.. Παράλληλα, μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τα σημαντικά χαρακτηριστικά των εννοιών, να συνεργάζονται, να τεκμηριώνουν θέσεις, κ.ά.. Ένα ακόμη στοιχείο που αποδεικνύει ότι το σενάριο αυτό στηρίζεται στα νέα Προγράμματα Σπουδών είναι και η χρήση των νέων τεχνολογιών. Ευνοεί τη διαθεματικότητα και επιχειρεί τις αναγκαίες διασυνδέσεις με άλλα διδακτικά αντικείμενα για την αξιοποίηση και την εμπέδωση των γνώσεων και δεξιοτήτων ανά αντικείμενο καλλιεργώντας ταυτόχρονα την μεταγνωστική ικανότητα των παιδιών. Συγκεκριμένα, εμπλέκει τις παρακάτω γνωστικές περιοχές:

- Γλώσσα: Ανάπτυξη προφορικού και γραπτού λόγου, πλούσια επιχειρηματολογία και διαλογικές μορφές επικοινωνίας.

- **Θρησκευτικά:** Σύνδεση του κάστρου του Μυστρά με την εκκλησιαστική-βυζαντινή αρχιτεκτονική, τα εκκλησιαστικά μνημεία, τις τοιχογραφίες, κ.ά..
- **Ιστορία:** Ιστορική αναδρομή σχετικά με τον χαρακτήρα του Μυστρά, την πνευματική ζωή και τους κατοίκους του.
- **Γεωγραφία:** Σύνδεση του κάστρου του Μυστρά με τη γεωγραφική του θέση.
- **Κοινωνική και πολιτική Αγωγή:** Θετική στάση σε θεμελιώδεις αξίες, όπως η δημοκρατία, η δικαιοσύνη και η ελευθερία.
- **Αισθητική Αγωγή:** Διεύρυνση της φαντασίας και της δημιουργικότητας και επαφή με διάφορες μορφές τέχνης (ζωγραφική, θέατρο και μουσική) με απώτερο στόχο την πιο σφαιρική προσέγγιση ενός θέματος.
- **Νέες Τεχνολογίες:** Ανάπτυξη δεξιοτήτων αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών, ως εργαλείων για τις διερευνήσεις, αναζητήσεις και τις παραγωγές τους.

Όσον αφορά τη μέθοδο διδασκαλίας που χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να επιτύχουμε τους επιδιωκόμενους στόχους ήταν η συνεργατική διερεύνηση. Ειδικότερα, η διδασκαλία μας στηρίχτηκε στην εποικοδομητική αντίληψη για τη μάθηση που αναδεικνύει τη μεγάλη σημασία της κατανόησης και εμπλοκής της προηγούμενης γνώσης των μαθητών/-τριών στη διαδικασία της μάθησης. Σύμφωνα με την εποικοδομητική αντίληψη, η γνώση δε μεταδίδεται, αλλά οικοδομείται από κάθε άτομο προσωπικά, με βάση τις ποικίλες αλληλεπιδράσεις του με το υλικό περιβάλλον και με τους άλλους ανθρώπους. Με αυτό τον τρόπο, οι μαθητές/-τριες δεν αποκτούν απλώς πληροφορίες, αλλά με μια συνεχή διαδικασία οδηγούνται σε εσωτερικές γνωστικές συγκρούσεις με το κατάλληλο μαθησιακό και κοινωνικό περιβάλλον.

Στόχος μας, εξάλλου, ήταν να τοποθετηθούν οι μαθητές/-τριες στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ως συγκροτημένη ομάδα. Αυτό το γεγονός καθίσταται εύκολο μέσω της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου. Τα μέλη της ομάδας ανέλαβαν τη διεξαγωγή όλων των φάσεων της διδασκαλίας, αξιοποιώντας το διδακτικό υλικό υπό τη διακριτική δική μας καθοδήγηση. Μέσω της μεθόδου αυτής οι μαθητές/-τριες ανέπτυξαν πρωτοβουλίες, έγιναν δημιουργικοί, ενεργητικοί και δραστήριοι. Ειδικότερα, οι τάξεις στις οποίες υλοποιήθηκε το σχέδιο διδασκαλίας αποτελούνταν από 22 με 25 μαθητές/-τριες. Για το λόγο αυτό πριν την έναρξη του σεναρίου ακολουθήσαμε τα βήματα για τη δημιουργία μικρών ομάδων μέσα στις οποίες τα παιδιά εργάστηκαν για την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων που τους ανατέθηκαν. Σε κάθε ομάδα υπήρχε ένας γραμματέας που κρατούσε σημειώσεις και ένας συντονιστής της συζήτησης. Οι ρόλοι αυτοί εναλλάσσονταν σε κάθε δραστηριότητα, ώστε όλοι να εξοικειωθούν με τους παραπάνω ρόλους.

2.3 Σκοπός & Στόχοι του σεναρίου

Γενικός Σκοπός: Σκοπός του σχεδίου διδασκαλίας είναι οι μαθητές/-τριες να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του γεωγραφικού, οικονομικού, κοινωνικού και

γεωγραφικού παράγοντα για τη διαμόρφωση της ιστορικής εξέλιξης ενός τόπου καθώς και να εκτιμήσουν την πολιτισμική τους κληρονομιά μέσω της εμπλοκής τους σε μια συνεργατική διερευνητική μαθησιακή διαδικασία που δίνει προτεραιότητα στην εξοικείωση των μαθητών/-τριών με την ιστορική γνώση και τις πρακτικές (διερεύνηση, πρόβλεψη, υπόθεση, πείραμα, παρατήρηση, ταξινόμηση, ερμηνεία) της Διδακτικής της Ιστορίας.

Επιμέρους Στόχοι:

Οι μαθητές/-τριες:

1. Γνωρίζοντας και κατανοώντας/ Να μάθουμε πώς να μαθαίνουμε

- Να γνωρίσουν την ιστορική αναδρομή του κάστρου του Μυστρά.
- Να κατανοήσουν το χαρακτήρα των λατινικών και ελληνικών κρατών που δημιουργήθηκαν στο χώρο του Βυζαντίου.
- Να γνωρίσουν στοιχεία της καθημερινής ζωής των κατοίκων του Μυστρά (ιδιωτική και κοινωνική ζωή, συνήθειες κ.λπ.).
- Να εκτιμήσουν τα επιτεύγματα των κατοίκων του Μυστρά στο χώρο της αρχιτεκτονικής, της γλυπτικής και της ζωγραφικής.
- Να εκτιμήσουν την αξία της βυζαντινής τέχνης γενικά, και τη σχέση της με τη χριστιανική θρησκεία.
- Να γνωρίσουν πνευματικές προσωπικότητες που προέρχονται από το κάστρο του Μυστρά.

2. Διερευνώντας και εντοπίζοντας/Να μάθουμε πώς να ενεργούμε

- Να εξοικειωθούν με τη διαδικασία της διερεύνησης και αξιολόγησης πληροφοριών.
- Να εξοικειωθούν με την παρατήρηση της εικόνας ως πηγής πληροφοριών.
- Να προσεγγίσουν πρωτογενείς πηγές και αντλήσουν από αυτές πληροφορίες για να ερμηνεύσουν ιστορικά γεγονότα.
- Να κάνουν υποθέσεις με βάση πρωτογενείς πηγές και να εξαγάγουν συμπεράσματα.
- Να καλλιεργήσουν αναλυτική και συνθετική ικανότητα.

3. Επικοινωνώντας (και συνεργαζόμενος με άλλους)/Να μάθουμε πώς να συμβιώνουμε με τους άλλους

- Να συνεργαστούν αρμονικά και να επικοινωνήσουν και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της διερεύνησής τους με γραπτό και προφορικό τρόπο (π.χ. για την συγγραφή συμπερασμάτων στο επίπεδο της ομάδας, για την ανακοίνωση των απόψεων της ομάδας στην ολομέλεια της τάξης)
- Να εκτιμήσουν την αποτελεσματικότητα της συνεργατικής μάθησης.

4. Συνδέοντας (με τη ζωή)/Να μάθουμε πώς να υπάρχουμε

- Να εκτιμήσουν την πολιτισμική μας κληρονομιά.
- Να συνειδητοποιήσουν ανάγκη προστασίας των μνημείων.

- Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι σε θεμελιώδεις αξίες, όπως η δημοκρατία, η δικαιοσύνη και η ελευθερία.

5. Συνδέοντας (με τις ΤΠΕ)/Να εξοικειωθούν με τη χρήση των ΤΠΕ

- Να εξοικειωθούν στην αναζήτηση της πληροφορίας μέσω του διαδικτύου.
- Να εξερευνήσουν με τη βοήθεια των πολυμέσων το κάστρο του Μυστρά.
- Να μελετήσουν με τη βοήθεια οπτικοακουστικών την ιστορία και τον πολιτισμό του Μυστρά.
- Να αποκτήσουν ιστορική γνώση μέσα από τα κείμενα και από άλλες πηγές, όπως το πληροφοριακό υλικό από εκπαιδευτικά βίντεο με συνδυασμό εικόνας και ήχου.

Οι παραπάνω στόχοι υπηρετούν ουσιαστικά τις ακόλουθες επιθυμητές οριζόντιες ικανότητες:

- Βασικές ικανότητες στις φυσικές επιστήμες και στην τεχνολογία.
- Μεταγνωστικές ικανότητες («μαθαίνω πώς να μαθαίνω»).
- Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη.
- Ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας.

2.4 Εκπαιδευτικά λογισμικά και υπηρεσίες των ΤΠΕ

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του σεναρίου οι μαθητές/-τριες αξιοποίησαν το πρόγραμμα πλοήγησης στο διαδίκτυο (Internet explorer), το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Word), το λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης (Inspiration), το λογισμικό παρουσίασης (PowerPoint) καθώς και πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό. Όσον αφορά τα βίντεο που δημιούργησαν τα παιδιά, τα δημιούργησαν χρησιμοποιώντας τα προγράμματα InfraRecorder και Windows Live Movie Maker. Τα παραπάνω λογισμικά ήταν ήδη γνωστά στα παιδιά, καθώς στην αρχή της σχολικής χρονιάς οι μαθητές/-τριες είχαν έρθει σε επαφή και είχαν εξοικειωθεί με τα λογισμικά που θα χρησιμοποιούσαμε στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης, οι μαθητές/-τριες διδάχθηκαν το διαδίκτυο, το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου και το λογισμικό παρουσίασης στα πλαίσια του μαθήματος της Πληροφορικής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το 92% των μαθητών/-τριών να έχουν υψηλό επίπεδο στις ΤΠΕ κατά την περίοδο της υλοποίησης του σεναρίου «Εξερευνώντας το κάστρο του Μυστρά...».

3. Περιγραφή δραστηριοτήτων

Βήμα 1^ο: Με τη χρήση του Inspiration κάθε ομάδα σημείωσε λέξεις και φράσεις σχετικές με τον Μυστρά. Στη συνέχεια παρακολούθησαμε ένα σχετικό βίντεο, το οποίο είχαμε δημιουργήσει οι ίδιοι με εικόνες και στιγμιότυπα από ντοκιμαντέρ. Αφού πρώτα τα παιδιά έκαναν τις απαραίτητες διορθώσεις στον εννοιολογικό τους χάρτη, τον παρουσίασαν στις άλλες ομάδες. Ακολούθησε συζήτηση, η οποία αποσκοπούσε στην ανάκληση των προϋπάρχουσων γνώσεων των μαθητών/τριών. Με

τον τρόπο αυτό έγινε και η εισαγωγή του νέου μαθήματος. Στη συνέχεια χρησιμοποιήσαμε τη διαδικασία του «καταιγισμού ιδεών», ώστε μαζί με τα παιδιά να καθορίσουμε τις θεματικές ενότητες με τις οποίες ασχοληθήκαμε. **(2 διδακτικές ώρες)**

Βήμα 2^ο: Στη συνέχεια ζητήθηκε από τα παιδιά να συγκεντρώσουν υλικού από τα βιβλία, περιοδικά, εγκυκλοπαίδειες και από το διαδίκτυο. Για τη συλλογή των πληροφοριών που θα βοηθήσουν να γνωρίσουμε καλύτερα το κάστρο του Μυστρά χρειάστηκε τα παιδιά – ανά ομάδες – να ανατρέξουν σε πολλές και διαφορετικές πηγές. Ακόμα, παροτρύναμε τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν συγκεκριμένους διαδικτυακούς που αφορούν ελληνικά πολιτισμικά μνημεία και τη βυζαντινή ιστορία.

Ωστόσο, πριν τη συλλογή των πληροφοριών τα παιδιά χωρίστηκαν σε μικρές ομάδες και η καθεμιά ανέλαβε κι έναν τομέα. Ειδικότερα, η 1η ομάδα ασχολήθηκε με τη συλλογή και τη μελέτη υλικού (κειμένων, εικόνων, βίντεο) για το κάστρο του Μυστρά την περίοδο 1200-1400, η 2η ομάδα με τη συλλογή και τη μελέτη υλικού για την περίοδο 1400-1600, η 3η ομάδα με τη συλλογή και τη μελέτη υλικού για την περίοδο 1600-1800, η 4η ομάδα με τη συλλογή και τη μελέτη υλικού για την περίοδο 1800-1900 και η 5η ομάδα με τη συλλογή και τη μελέτη υλικού για τη σύγχρονη εποχή. **(2 διδακτικές ώρες)** Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι εργασίες πραγματοποιούνταν και ολοκληρώνονταν κυρίως εντός της σχολικής τάξης. Ωστόσο, σε περιπτώσεις αναζήτησης και συλλογής υλικού όσα παιδιά μπορούσαν αναζητούσαν πληροφορίες και εκτός σχολείου.

Βήμα 3^ο: Αφού κάθε ομάδα συγκέντρωσε το υλικό της, το αξιολόγησε και επέλεξε τα στοιχεία που θεωρεί σημαντικά. Ακολούθησε συζήτηση μέσα στην ομάδα με σκοπό την οργάνωση του υλικού. Έπειτα, κατέγραψε τα στοιχεία, έτσι ώστε να τα παρουσιάσει στις υπόλοιπες ομάδες. Τελειώνοντας την καταγραφή, έγινε η παρουσίαση. Μετά από κάθε παρουσίαση πραγματοποιήθηκε συζήτηση σε επίπεδο τάξης. **(2 διδακτικές ώρες)**

Βήμα 4^ο: Με τους/τις μαθητές/-τριες συζητήσαμε και καταγράψαμε τι θα έπρεπε να ερευνηθεί ένας μελετητής που ενδιαφέρεται για την καστροπολιτεία του Μυστρά. Από τη συζήτηση προέκυψαν οι εξής τομείς:

- ο τρόπος ζωής των πολιτών,
- η αρχιτεκτονική,
- η θρησκευτική ζωή,
- οι τέχνες,
- μνημεία της περιοχής,
- μύθοι, θρύλοι, κ.ά.

Βήμα 5^ο: Ζητήθηκε από τα παιδιά να αναζητήσουν στοιχεία για τον τρόπο ζωής των πολιτών του Μυστρά στους διαδικτυακούς τόπους που τους δόθηκαν. Συγκεκριμένα, η 1η ομάδα ασχολήθηκε με τη συλλογή και τη μελέτη υλικού (κειμένων, εικόνων,

βίντεο) σχετικά με τις ασχολίες των κατοίκων, η 2η ομάδα με τον τρόπο διασκέδασης, η 3η ομάδα με τη θέση της γυναίκας, η 4η ομάδα με τη θρησκευτική ζωή και η 5η ομάδα με τον τρόπο διοίκησης. Αφού κάθε ομάδα συγκέντρωσε το υλικό της, το αξιολόγησε και επέλεξε τα στοιχεία που θεωρούσε σημαντικά. Ακολούθησε συζήτηση μέσα στην ομάδα με σκοπό την οργάνωση του υλικού και την παρουσίασή του. Ωστόσο, πριν την παρουσίαση κάθε ομάδα «έπαιζαν» ένα θεατρικό μέσα στο οποίο είχαν επισημάνει τα σημεία-κλειδιά. **(4 διδακτικές ώρες)**

Βήμα 6^ο: Στη συνέχεια παρακολουθήσαμε ένα βίντεο το οποίο αναφερόταν στην αρχιτεκτονική του κάστρου του Μυστρά. Με αφορμή το βίντεο αυτό κάθε ομάδα αναζήτησε σχετικές πληροφορίες και στο διαδίκτυο, ώστε να ενημερωθεί ακόμη καλύτερα. Έπειτα η 1η ομάδα και η 2η ομάδα (Ομάδα Α΄) συνεργάστηκαν, ώστε να ετοιμάσουν μια μακέτα ή ένα κολάζ σχετικά με την αρχιτεκτονική της πόλης, ενώ η 3η ομάδα και 4η ομάδα (Ομάδα Β΄) έφτιαξαν ένα κολάζ για την αρχιτεκτονική των εκκλησιών. Τα μέλη της 5ης ομάδας χωρίστηκαν στις προηγούμενες ομάδες. **(3 διδακτικές ώρες)**

Βήμα 7^ο: Έπειτα, η Ομάδα Α΄ αναζήτησε σχετικές πληροφορίες σχετικά με τη ζωγραφική, ενώ η Ομάδα Β΄ ασχολήθηκε με τη γλυπτική. Αυτή την φορά η παρουσίασή τους ήταν με τη μορφή βίντεο. **(3 διδακτικές ώρες)**

Βήμα 8^ο: Η Ομάδα Α΄ ασχολήθηκε με τους πνευματικούς ανθρώπους του Μυστρά, ενώ η Ομάδα Β΄ ασχολήθηκε με τη λαογραφία (θρύλους, μύθους, τραγούδια, κ.ά.). Η παρουσίασή τους είχε τη μορφή ντοκιμαντέρ. **(3 διδακτικές ώρες)**

Βήμα 9^ο: Στην αρχή του δόθηκε η παρακάτω φωτογραφία και ζητήσαμε να την σχολιάσουν. Με αφορμή την εικόνα μιλήσαμε για τα μνημεία πολιτισμού καθώς και την αναστήλωσή τους. Στη συνέχεια κάθε ομάδα διάλεξε και παρουσίασε ένα μνημείο του Μυστρά. Συγκεκριμένα, η 1η ομάδα διάλεξε το Συγκρότημα Παλατιών, η 2η ομάδα το Ναός της Οδηγήτριας, η 3η ομάδα την Παντάνασσα, η 4η ομάδα την Περίβλεπτο και η 5η ομάδα την Ευαγγελίστρια. **(3 διδακτικές ώρες)**

Εικόνα 1. Μοναστήρια του Μυστρά

Βήμα 10^ο: Ανά δύο παιδιά σε κάθε υπολογιστή πραγματοποιήθηκε η επανάληψη-αξιολόγηση. Συγκεκριμένα, ζητήσαμε από τα παιδιά να επισκεφτούν το δικτυακό τόπο <http://www.culture.gr/culture/mystras-edu/history/index.html> και να παίξουν το «Παιχνίδι σε μια Καστροπολιτεία». (2 διδακτικές ώρες)

Βήμα 11^ο: Δόθηκε σε κάθε παιδί ένα μικρό σε έκταση ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση της διδασκαλίας. Αναλυτικότερα, το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από δέκα ερωτήσεις, εκ των οποίων οι έξι ήταν πολλαπλής επιλογής και οι τέσσερις ανοιχτού τύπου. Σκοπός μας ήταν να εντοπίσουμε τις αντιλήψεις και τα συναισθήματα των μαθητών/-τριών σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της ιστορίας. (15 λεπτά)

4. Εφαρμογή-Αποτελέσματα

Η εφαρμογή της παρούσας διδακτικής πρότασης πραγματοποιήθηκε σε σχολείο της Β' Ανατολικής Αττικής και σε σχολείο της Α' Αθήνας με πολύ ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Οι συγκεκριμένες τάξεις είχαν εργαστεί και άλλες δύο φορές, κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας, σε ηλεκτρονικό περιβάλλον εργασίας με τη χρήση του διαδικτύου, αλλά και με την αξιοποίηση των ιστορικών πηγών στην οικοδόμηση της ιστορικής γνώσης. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι μαθητές/-τριες είχαν εξοικειωθεί με τη χρήση των ΤΠΕ, καθώς χρησιμοποιούσαν τα λογισμικά κατά τη διάρκεια διάφορων διαθεματικών σχεδίων εργασίας (project) καθώς και στη σύνταξη της σχολικής εφημερίδας.

Σύμφωνα με τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν με την αξιοποίηση ερωτηματολογίου, η πλειοψηφία των μαθητών/-τριών θεωρεί τη διδακτική τους εμπλοκή πολύ καλύτερη και ενδιαφέρουσα από την παραδοσιακή προσέγγιση, δηλαδή την απλή αφήγηση των γεγονότων από τον/την εκπαιδευτικό. Δεν εντοπίστηκε ιδιαίτερη δυσκολία με τη χρήση των εργαλείων και του περιβάλλοντος της διδακτικής εφαρμογής. Παράλληλα, τόνισαν τη σπουδαιότητα της εργασίας τους σε ηλεκτρονικό περιβάλλον καθώς τη συνεργασία με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους. Ένα ακόμη σχόλιο των παιδιών ήταν η ευχαρίστηση που ένιωσαν αναζητώντας τα ίδια τις πληροφορίες αποφεύγοντας έτσι την απομνημόνευση της διδακτικής ενότητας.

Τέλος, αξιολογώντας τις εργασίες, τη συμμετοχή και τη συνεργασία των παιδιών θεωρούμε ότι η εφαρμογή του σεναρίου ήταν επιτυχής, καθώς μπόρεσαν να επιτευχθούν όλοι οι στόχοι (μαθησιακοί/γνωστικοί, συναισθηματικοί και αξιακοί, διαδικαστικοί) που είχαν τεθεί στην αρχή. Παράλληλα, οι μαθητές/-τριες μπόρεσαν να αναπτύξουν τόσο τις ικανότητές τους όσο και τις δεξιότητές τους, όπως τη δημιουργικότητα, τη γραφή, κ.ά.. Ακόμη, μέσω του σχεδίου δόθηκε η δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους και να ενταχθούν πλήρως στην ομάδα της τάξης.

Αναφορές

Βαβακούλη, Α. (2001). Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στην αξιοποίηση των πηγών της ιστορίας και της τέχνης (Με δύο διδακτικές προτάσεις). *Αρχαιολογία και τέχνες*, 80, 53-58.

Γκόλια, Π., Κασκαμανίδης, Ι. & Βαμβακίδου, Ι. (2008). Η χρήση των διαδικτυακών πηγών στη διδασκαλία της ιστορίας. Μια διδακτική προσέγγιση για την ιστορία της Στ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου. *Τα παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο*, 3, 68-83.

Collingwood, R.G. (1946). *The Idea of History*. Oxford: Oxford University Press.

Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (1999). *Πληροφορική και Εκπαίδευση. Συνολική προσέγγιση*. Τόμος Α΄. Αθήνα: Έκδοση συγγραφέων.

Σμυρναίος, Α. (2008-A). *Η Διδακτική της Ιστορίας. Συντομογραφίες διδακτισμού, ή στοχασμοί πάνω στην ιστορική επίγνωση*; Αθήνα: Εκδ. Γρηγόρη.

Σμυρναίος, Α. (2008-B). *Σημειώσεις στο μάθημα «Διδακτική της Ιστορίας»*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Abstract

According to the new curriculum of the History teaching should aim at cultivating values, attitudes and behaviors that will make students responsible and active citizens who will contribute to mutual trust between peoples and promote fundamental values such as democracy, justice and freedom. However, the educational objectives cannot be achieved by adopting teaching methods or procedures that historical knowledge in the paths of the "theory" and "memorization". Instead, it is imperative for teachers to implement innovative techniques. Based, then, at the beginning of the New School and Didactics of History with the use of New Technologies designed and implemented the training scenario «Exploring the castle of Mystras ...» in the sixth grade.

Keywords: historical knowledge, New Technologies.